

Research article

การประเมินความพร้อมของกฎหมายเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้า

บริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในอาเซียน

An Assessment of Legal Preparedness for the Liberalization of

Architectural Services within ASEAN

อัยยานนท์ จิตรโรจนรักษ์^{1*} พัทธา สืบศิริ¹ วรัญญู ศิริวรรณ¹ พรรณวดี โจนศิริ¹

Attayanant Jitrojanaruk^{1*} Pattra Seubsiri¹ Waranyoo Siriwan¹ Panwadee Rojanasiri¹

Received: 21 April 2025 | Revised: 28 August 2025 | Accepted: 29 August 2025

<https://doi.org/10.55003/acaad.2025.276135>

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งสำรวจและประเมินความพร้อมทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน โดยเน้นไปที่ข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ของสาขาวิชาชีพสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (AFAS) ที่มีเป้าหมายในการเปิดเสรีการค้าบริการให้เป็นตลาดเดียว โดยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติสถาปนิกและกฎหมายอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกให้สถาปนิกจากประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถเข้ามาประกอบวิชาชีพในประเทศไทยได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ทั้งนี้การเปิดเสรีการค้าบริการเป็นหนึ่งในพันธกรณีสำคัญที่ไทยมีต่อองค์การการค้าโลก (WTO) ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) ซึ่งรวมถึงบริการทางวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรม ในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในข้อตกลงยอมรับร่วมกันของอาเซียนในสาขาวิชาชีพสถาปัตยกรรม เพื่อกำหนดมาตรฐานและคุณสมบัติของ "สถาปนิกอาเซียน" (ASEAN Architect) ให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศสมาชิกได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นยังไม่มีบทบัญญัติที่รองรับการปฏิบัติวิชาชีพระหว่างประเทศได้อย่างชัดเจน ทำให้สภาสถาปนิกต้องดำเนินการทบทวนและแก้ไขกฎหมายเพื่อจัดอุปสรรคทางกฎหมายและเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินการตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ในฉบับดังกล่าว

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากฎหมายของพระราชบัญญัติสถาปนิกและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายอนุบัญญัติตามข้อตกลงด้านการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมต่อองค์การวิชาชีพ และสถาบันการศึกษา ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกอาเซียน การทบทวนกฎหมายและข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง โดยได้ทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบแบ่งเป็นการพิจารณาสาระสำคัญของข้อตกลง MRA ด้านสถาปัตยกรรมที่ได้กำหนดคุณสมบัติของสถาปนิกอาเซียนไว้

¹ สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹ Department of Architecture, Faculty of Industrial Technology, Phanakorn Rajabhat University

* ผู้เขียนที่ประสานงาน (Corresponding Author) อีเมล: attayanant@yahoo.com

อย่างละเอียด เช่น การมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้ประสงค์ขอขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียนต้องมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้ด้านสถาปัตยกรรมที่ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เป็นต้น การวิเคราะห์พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2566) เป็นการแก้ไขกฎหมายฉบับหลักที่เพิ่มบทบัญญัติให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับสถาปนิกต่างชาติที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียนในประเทศไทย ซึ่งผลจากการแก้ไขกฎหมายนี้ทำให้สภาสถาปนิกสามารถออกกฎหมายอนุบัญญัติที่จำเป็นเพื่อรองรับการทำงานของสถาปนิกต่างชาติได้ ตลอดจนศึกษากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พิจารณากฎหมายที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการประกอบวิชาชีพของคนต่างด้าว เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 และประกาศกระทรวงแรงงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรม โดยบทความนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้กฎหมายเหล่านี้จะมีข้อยกเว้นสำหรับผู้เข้ามาทำงานตามข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ยังคงสร้างความสับสนคลั่งและการเชื่อมโยงกับกฎหมายวิชาชีพโดยตรง ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติการ โดยงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์ และการพิจารณาร่วมกับกลุ่มคณะทำงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อทำความเข้าใจช่องว่างและข้อจำกัดของกฎหมายที่มีอยู่ และนำมาประกอบการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอย่างมีเหตุผล

ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยได้เตรียมกฎหมายอนุบัญญัติที่จำเป็นสำหรับการขึ้นทะเบียนสถาปนิกอาเซียนไว้ค่อนข้างครอบคลุมทั้งสำหรับสถาปนิกไทยที่ต้องการเป็นสถาปนิกอาเซียนและสำหรับสถาปนิกต่างชาติที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายเหล่านี้ยังเป็นเพียงมาตรการเชิงรับและยังไม่ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพสถาปัตยกรรมในอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เช่น การที่สถาปนิกต่างชาติยังต้องขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศที่ไปทำงาน และกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่ยังคงเป็นอุปสรรค ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะนอกจากการเตรียมพร้อมด้านกฎหมายแล้ว ควรมีมาตรการเชิงรุกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติวิชาชีพร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การส่งเสริมให้มีการเจรจาและร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อจัดทำโครงการนำร่อง การประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ MRA และการเปิดเสรีการค้าบริการผ่านสมาคมวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถาปนิกไทยและผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมก่อสร้างมีความเข้าใจที่ถูกต้องและเตรียมตัวได้อย่างเหมาะสม การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมภายในกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของนักศึกษาและบัณฑิตไทยในตลาดแรงงานระหว่างประเทศ ตลอดจนการออกแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสภาสถาปนิกและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินการโปร่งใสและปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ: การเปิดเสรีการค้าบริการ กฎหมายวิชาชีพ การปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม ข้อตกลงยอมรับร่วมกันด้านการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมของอาเซียน

Abstract

This article aims to explore and assess Thailand's legal preparedness for the liberalization of architectural professional services within the ASEAN framework. It focuses on the Mutual Recognition Arrangement (MRA) for the architectural profession, which is part of the ASEAN Framework Agreement on Service (AFAS) aimed at creating a single market for trade in services among ASEAN. The article points out the necessity of amending the main law, the Architects Act, and related subsidiary laws to be in line with international obligations and the changing context of the labor market, particularly to facilitate architects from ASEAN member countries to practice their profession in Thailand under specified conditions.

The liberalization of trade in services is a key obligation for Thailand under the World Trade Organization (WTO) through the General Agreement on Trade in Service (GATS), which includes professional services like architecture. In 2007, Thailand signed the ASEAN MRA on Architectural Services to set standards and qualifications for "ASEAN Architects" to enable them to mobility and practice more easily within member countries. However, the Architects Act B.E. 2543 (1999) in effect at the time did not have clear provisions to support international professional practice under this agreement. Consequently, the Architect Council of Thailand had to review and amend the law to remove legal obstacles and prepare for the implementation of the agreement.

The objectives of this study are: 1) to study the Architects Act and other related laws concerning trade in architectural services; and 2) to propose guidelines for the development of subsidiary laws in line with the agreement on architectural services to professional organizations and educational institutions, to prepare for the professional practice of ASEAN architects. The review of related laws and agreements systematically analyzes the key elements of the MRA on architectural services, which detail the qualifications of ASEAN architects, such as having a professional license, a minimum of 10 years of work experience, and continuous professional development. The analysis also covers the Architects Act B.E. 2543 (amended in B.E. 2566), highlighting amendments that added provisions to support international agreements. These changes allow the Architect Council to issue necessary subsidiary laws for foreign architects who wish to register as ASEAN Architects in Thailand.

The research also examines other relevant laws that could be obstacles for foreign professionals, such as the Foreign Business Act B.E. 2542 (1999) and the Ministry of Labor's announcement that prohibits foreigners from working in the architectural profession. The article points out that even though these laws have exceptions for professionals entering under international agreements, they still lack clear coordination and direct linkage with the professional law, leading to confusion in practice. This qualitative research, which relies on document analysis, interviews, and considerations from a working group of stakeholders, aims to understand the gaps and limitations of existing laws and provide reasoned policy recommendations. The study findings indicate that Thailand has prepared subsidiary laws to support the registration of ASEAN architects, covering both Thai architects who wish to become ASEAN Architects and foreign architects from ASEAN countries. However, these legal measures are merely defensive and have not yet led to a significant movement of architectural professionals within ASEAN, due to practical limitations. These include the requirement for foreign architects to still obtain a professional license in the host country and the domestic laws of each country that continue to pose certain limitations or obstacles. Therefore, the researchers recommend proactive measures to encourage actual professional practice, such as promoting negotiations and cooperation with professional organizations in other ASEAN countries to create pilot projects, disseminating information about the MRA and the liberalization of services through professional associations and relevant agencies, and adjusting educational curricula to align with architectural standards within ASEAN to enhance the competitiveness of Thai students and graduates in the international labor market.

Additionally, they suggest issuing joint operational guidelines between the Architect Council and related government agencies to ensure transparent and practical implementation.

Keywords: Free Trade Agreement, Laws Profession, Professional Practice in Architecture, ASEAN Mutual Recognition Agreements (MRA) on Architectural Services

1. บทนำ

ข้อตกลงจากการเจรจาการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก ASEAN ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service: AFAS) กำหนดให้การเปิดตลาดการค้าบริการเป็นตลาดการค้าเสรีและเป็นตลาดเดียวภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดทำข้อตกลง MRAs ร่วมกันแล้วใน 8 สาขา คือ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี และการท่องเที่ยว (Department of Trade Negotiation, 2020) โดยวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้จัดทำข้อตกลงในการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการบริการสถาปัตยกรรม (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Architectural Services: MRAs) ในการรับรองมาตรฐานการศึกษา และประสบการณ์การทำงานวิชาชีพสถาปัตยกรรมของสถาปนิกไทย และสถาปนิกในกลุ่มประเทศอาเซียนให้สามารถเคลื่อนย้ายทำงานให้บริการวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมในกลุ่มประเทศอาเซียนได้

ในประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 (Architect ACT B.E.2543) กำหนดให้สภาสถาปนิกเป็นองค์กรควบคุมการประกอบอาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมโดยมีภารกิจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรมและยังต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพันธะผูกพันกับนานาชาติตามข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับวิชาชีพสถาปัตยกรรม ตามข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Service: GATS) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) โดยที่บริการด้านสถาปัตยกรรมเป็นหนึ่งในสาขาบริการด้านธุรกิจและวิชาชีพ (Business and Profession Services) โดยข้อตกลง MRA ที่ประเทศไทยได้ลงนามไว้นั้นจะใช้เป็นมาตรฐานในการกำหนดคุณสมบัติสำหรับสถาปนิกในกลุ่มประเทศ สมาชิกอาเซียนให้สามารถเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันได้ ในตลาดวิชาชีพสถาปัตยกรรมซึ่งจะส่งผลให้มีการเปิดตลาดการค้าบริการให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสามารถเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในประเทศที่ได้ทำข้อตกลงร่วมกัน

อย่างไรก็ตามกฎหมายว่าด้วยสถาปนิกอันได้แก่พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ในขณะที่มีการเจรจาจัดทำข้อตกลงฯ) ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของสภาสถาปนิกและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภาสถาปนิก ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพระหว่างประเทศตามข้อตกลง MRA ประกอบกับ พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานานแล้วทำให้บทบัญญัติบางเรื่องไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

จากสถานการณ์ดังกล่าวสภาสถาปนิก ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมของประเทศไทย จำเป็นจะต้องทบทวนกฎหมายแม่บทและออกกฎหมายอนุบัญญัติให้สอดคล้องต่อการเปิดตลาดการค้าเสรีด้านบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม อาทิ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียน คุณสมบัติ ของสถาปนิกต่างชาติ ซึ่งการแก้ไขกฎหมายที่เป็นกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติสถาปนิกได้ผ่านมติคณะรัฐมนตรีรับหลักการแล้วเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2564 ที่ผ่านมา (Bureau of Legal Affairs, 2021) โดยผลจากการแก้ไขกฎหมายแม่บทจำเป็นต้องมีการเตรียมกฎหมายฉบับรองลงมาเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ตลอดจนทำให้ส่งผลต่อทั้งวิชาชีพและวิชาการที่ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต ประกอบกับจากผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการเข้าสู่การเป็นสถาปนิกอาเซียน

(Jitrojanaruk et al., 2021) พบว่าจุดอ่อนตลอดจนอุปสรรคที่ทำให้การเปิดเสรีการค้าบริการด้านวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือการดำเนินการตามข้อตกลงยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่และเป็นข้อจำกัดให้สถาปนิกไทยยื่นเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียนมีสัดส่วนที่น้อยกว่าประเทศอื่น คือ ประเด็นในแง่ของกฎหมายทั้งส่วนที่เป็นกฎหมายวิชาชีพของสถาปัตยกรรมเองและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่มีความสอดคล้องกันและไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Fukunaga (2015) ที่ระบุว่าเพื่อให้ MRA ของอาเซียนทำงานได้อย่างสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบภายในประเทศควรได้รับการตรวจสอบและแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับกฎระดับภูมิภาค ดังนั้นการแก้ไขกฎระเบียบจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องพัฒนาเพื่อจะได้สามารถนำไปปฏิบัติในระดับประเทศ

บทความเรื่องการประเมินความพร้อมของกฎหมายเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมในอาเซียนเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของกฎหมายอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม ในการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมและให้เป็นการเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากฎหมายของพระราชบัญญัติสถาปนิกและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายอนุบัญญัติตามข้อตกลงด้านการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมต่อองค์กรวิชาชีพ และสถาบันการศึกษา ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกอาเซียน

3. ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดของการค้าบริการด้านวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีการพัฒนามาจากการทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) นอกจากนี้ยังมีความตกลงการค้าระหว่างประเทศอีกฉบับหนึ่งในกรอบของ WTO เรียกว่า ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเจรจาจัดทำ GATS นี้เพื่อให้มีกรอบว่าด้วยหลักการและกฎเกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศสำหรับประเทศสมาชิก WTO ถือปฏิบัติเพื่อให้การค้าบริการระหว่างกันนั้นเป็นไปโดยเปิดเผยและเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (Vadhanasindhu, 2009)

โดยรูปแบบของการค้าบริการระหว่างประเทศนั้นสามารถกระทำได้ 4 รูปแบบ (Modes of Supply) คือ

1) รูปแบบ 1 (Mode 1: Cross Border supply) หมายถึง การให้บริการข้ามพรมแดนโดยผู้ที่ให้บริการและผู้รับบริการนั้นอยู่ประเทศตน แต่ตัวบริการเคลื่อนย้ายไปยังผู้รับบริการ โดยอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การให้บริการผ่านสื่อ การส่งข้อมูลทาง e-mail เป็นต้น

2) รูปแบบ 2 (Mode 2: Consumption Abroad) หมายถึง ผู้รับบริการเคลื่อนย้ายไปยังประเทศผู้ให้บริการ เช่น การเดินทางไปท่องเที่ยว หรือรักษาพยาบาลในต่างแดน

3) รูปแบบ 3 (Mode 3: Commercial Presence) การจัดตั้งหน่วยธุรกิจเพื่อให้บริการในต่างประเทศ เช่น บริษัทต่างชาติเข้ามาเปิดสาขาส่งงานในประเทศไทย หรือการที่บริษัทไทยไปเปิดสำนักงานในต่างประเทศ เป็นต้น

4) รูปแบบ 4 (Mode 4: Presence of Natural Person) หมายถึงการที่บุคคลธรรมดาของประเทศหนึ่งเดินทางไปทำงานอีกประเทศหนึ่ง เช่น การที่สถาปนิกไทยไปทำงานยังต่างประเทศ หรือ วิศวกรที่ปรึกษาเข้ามาทำงานในประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีมาตรการที่ถือว่าเป็นข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาดตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) มี 6 ประเภท คือ

- 1) การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ เช่น จำกัดจำนวนสาขาผู้ให้บริการต่างชาติที่เข้ามาเปิดทำการในประเทศไทย
- 2) การจำกัดข้อมูลบริการที่ขายหรือทรัพย์สิน เช่น ให้อาคารต่างชาติมีทรัพย์สินไม่เกินร้อยละ 20 ของทรัพย์สินรวมทุกธนาคารภายในประเทศ
- 3) การจำกัดจำนวนหรือปริมาณการให้บริการ เช่น การให้ฉายภาพยนตร์ต่างประเทศได้เพียงปีละไม่เกิน 10 เรื่อง
- 4) การจำกัดจำนวนพนักงานที่จ้างเพื่อให้บริการ เช่น คณะกรรมการบริหาร 3 ใน 4 ต้องเป็นคนชาตินั้น
- 5) การจำกัดประเภทของหน่วยธุรกิจที่ให้บริการ เช่น ผู้ให้บริการต่างชาติต้องเป็นบริษัทจำกัดจดทะเบียนในประเทศนั้น
- 6) การจำกัดมูลค่า/ สัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ เช่น ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49

ทั้งนี้ในประเด็นข้อจำกัดในการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Most-favoured nation treatment: MFN) หมายถึง มาตรการใด ๆ ที่มีผลให้การปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการต่างชาติด้อยกว่าที่ปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการของชาติตน เช่น อัตราภาษีแตกต่างกัน การให้การอุดหนุนในการวิจัยและพัฒนาแก่ผู้ให้บริการในประเทศเท่านั้น ข้อกำหนดให้ทุนที่ชำระแล้วของธุรกิจต่างชาติสูงกว่าธุรกิจของผู้ให้บริการในประเทศ เป็นต้น

3.2 การจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันของวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน

ประเทศไทยได้มีการลงนามในข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการบริการสถาปัตยกรรม หรือที่เรียกว่า ASEAN Mutual Recognition Arrangement (MRA) on Architectural Services ในที่นี้จะขอเรียกว่า MRA โดยข้อตกลง MRA นี้จะใช้เป็นมาตรฐานในการกำหนดคุณสมบัติสำหรับสถาปนิกในกลุ่มประเทศ สมาชิกอาเซียนให้สามารถเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันได้ในตลาดวิชาชีพสถาปัตยกรรมซึ่งจะส่งผลให้มีการเปิดตลาดการค้าบริการให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสามารถเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในประเทศที่ได้ทำข้อตกลงร่วมกัน

โดยได้ลงนามในเอกสารการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการบริการ สถาปัตยกรรม (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Architectural Services) เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Architectural Services, 2007)

โดยสาระสำคัญของ ASEAN Mutual Recognition Arrangement (MRA) on Architectural Services (Research Centre for Law and Development, 2009) มีดังนี้

- 1) จบการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์หรือเทียบเท่า จากสถาบันที่ได้รับการรับรอง (accredited) ใน Country of Origin หรือ Host Country ซึ่งต้องใช้เวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 5 ปี หรือเทียบเท่า
- 2) มีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพสถาปนิกจากประเทศต้นทาง (Country of Origin)
- 3) มีประสบการณ์การทำงานเป็นสถาปนิกไม่น้อยกว่า 10 ปี นับแต่จบการศึกษา โดยในช่วงเวลาดังกล่าว จะต้องมียอย่างน้อย 5 ปี ที่ทำงานโดยมีใบอนุญาต และมีอย่างน้อย 2 ปี ที่รับผิดชอบในงานสถาปัตยกรรมที่มีความระดับความสำคัญสูง (Significant Projects)
- 4) ผ่านการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง (Continuing Professional Development (CPD)) จากประเทศต้นทาง
- 5) ไม่มีประวัติการฝ่าฝืนระเบียบ วิธีปฏิบัติทางเทคนิคจริยธรรม
- 6) ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสภาสถาปนิกแห่งอาเซียน (ASEAN Architect Council (AAC))

ซึ่งจากการวิจัยล่าสุดของ Thailand Development Research Institute (TDRI) ร่วมกับสำนักส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทำการวิจัยเรื่องแผนพัฒนาอุตสาหกรรมบริการสถาปัตยกรรม ซึ่งหนึ่งในมาตรการหรือนโยบายในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบริการสถาปัตยกรรม คือมาตรการสนับสนุนจากสมาคมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ หน่วยงานสภาสถาปนิก เพราะนอกเหนือจากที่สภาสถาปนิกจะมีบทบาทหลักในการควบคุมวิชาชีพสถาปนิกแล้ว สภาสถาปนิกยังมีการจัด

กิจกรรม ฝึกอบรมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง หรือ พวต. (Continuing Professional Development: CPD) ที่ช่วยพัฒนาทักษะและความรู้ของสถาปนิก อีกทั้ง สถาปนิกยังสามารถใช้ใบประกาศ พวต. ในการขึ้นทะเบียน เป็นสถาปนิกอาเซียน และประกอบการเลื่อนระดับเป็นสามัญสถาปนิกหรือวุฒิสถาปนิก ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติหนึ่งที่พึงมีของสถาปนิกอาเซียน ตามที่ระบุไว้ใน MRA (Thailand Development Research Institute (TDRI), 2022)

ประกอบกับการวิจัยของอัยยานันท์และคณะฯ Jitrojanaruk et al. (2019) (2021) พบว่าสิ่งที่ยังส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการภายใต้ MRA ที่อาจจะเป็นอุปสรรค หรือความล่าช้าในแง่ของความร่วมมือระหว่างประเทศ คือกฎหมายในเรื่อง ของการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ยังไม่เปิดกว้างให้การเป็นสถาปนิกอาเซียนทำงานได้อย่างเต็มที่ อาทิ กฎหมายแรงงาน กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว เป็นต้น ที่ยังไม่มีความสัมพันธ์และชัดเจนกับกฎหมายวิชาชีพ ที่ยังทำให้ผู้ให้ บริการที่ต้องการเข้ามาภายใต้กรอบ MRA เห็นช่องทางที่อาจเข้ามาให้บริการวิชาชีพในรูปแบบวิธีอื่น เช่นรูปแบบการบริการ ข้ามพรมแดน (รูปแบบที่ 1) โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอาจจะมีความสะดวกมากกว่า

3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้ข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการ บริการสถาปัตยกรรม (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Architectural Services: MRAs)

ปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายใต้ข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม อยู่ 3 ฉบับ ได้แก่

1) พระราชบัญญัติสถาปนิก

พระราชบัญญัติสถาปนิกได้ออกมารวม 2 ฉบับ โดยฉบับแรกได้ออกในปี พ.ศ. 2543 โดยมีเหตุผลในการออก พระราชบัญญัติได้แก่

“โดยที่วิทยาการด้าน สถาปัตยกรรมมีการพัฒนาในเนื้อหาและวัตถุประสงค์แตกต่างจากเดิมจนครอบคลุมการ สร้างสรรค์ สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมให้มีประโยชน์ใช้สอย ความงาม และมั่นคง เพื่อสนองความต้องการ ทางเศรษฐกิจ เอกอภักษ์ วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้มีภาระที่ต้องควบคุมดูแลมากกว่าเดิม และการรวมตัวของสถาปนิก ในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพได้ดำเนินการมาจนมั่นคงเป็นที่ประจักษ์ ในผลงาน สมควรให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม รวมตัวกันตั้งองค์กรวิชาชีพเพื่อช่วยรัฐในการควบคุมดูแลมาตรฐานความรู้และการประกอบวิชาชีพให้สามารถดำเนินการ ควบคุมได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น และจากนโยบายเปิดเสรีในการค้าและบริการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำให้ต้องเร่งการร่วมมือ กันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพการประกอบวิชาชีพให้พร้อมกับการแข่งขันกับต่างประเทศ สมควร ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรม”

สำหรับพระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ 2) เมื่อ พ.ศ. 2566 ซึ่งได้มีการปรับแก้ไขเพิ่มเติมข้อความบางส่วนของ พระราชบัญญัติฉบับแรก โดยมีเหตุผลในการปรับแก้ดังนี้

“โดยที่ปัจจุบันประเทศไทยต้องปฏิบัติ ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าบริการสาขา สถาปัตยกรรม โดยกำหนดให้สถาปนิกต่างชาติ ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวสามารถเข้ามา ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมในประเทศไทย และให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่ได้รับใบอนุญาตจาก สภาสถาปนิกสามารถขึ้นทะเบียนเพื่อไปประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในประเทศภาคีความตกลงระหว่างประเทศได้ แต่โดย กฎหมายว่าด้วยสถาปนิกที่ใช้บังคับอยู่ขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติที่รองรับการดำเนินการตามความตกลงระหว่างประเทศที่ ประเทศไทยเป็นภาคีดังกล่าว รวมทั้งความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่อาจมีขึ้นในอนาคต สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้มีการ รองรับกรณีดังกล่าว และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของสภาสถาปนิก กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียน คุณสมบัติ ลักษณะ ต้องห้าม และมาตรการทางจรรยาบรรณของสถาปนิกต่างชาติและสถาปนิกขึ้นทะเบียน และกำหนดให้สมาชิกสภาสถาปนิก

ทุกคนต้องประพฤติตนตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรมเพื่อความปลอดภัยของประชาชนและความเที่ยงตรงแห่งวิชาชีพ รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจะพบว่าในเหตุผลหนึ่งซึ่งเป็นประเด็นหลักของการตราพระราชบัญญัติสถาปนิกทั้ง 2 ฉบับมีประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมเข้ามาเป็นนัยยะสำคัญ โดยผลจากการลงนามตาม MRA สถาปนิกได้แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลขึ้นมาเพื่อดำเนินการจัดทำ Assessment for ASEAN Architect (Thailand Monitoring Committee, 2007) และมีการจัดทำเอกสารเรื่องการเตรียมการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านการบริการสถาปัตยกรรม (MRA) เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นขั้นตอนให้แก่ผู้ประสงค์จะเป็นสถาปนิกอาเซียนโดยมีกลไกการประเมินผล ซึ่งในประเด็นที่ต้องมีการประเมินนั้นสามารถเทียบเคียงกับข้อบังคับของสภาสถาปนิกซึ่งออกภายใต้พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อบังคับสภาสถาปนิกที่เกี่ยวข้องเอกสารการประเมินสถาปนิกอาเซียน

Table 1 shows the relevant regulations of the Architect Council of Thailand in support of the Assessment for ASEAN Architect

ลำดับ Item	Assessment for ASEAN Architect	ข้อบังคับสภาสถาปนิกที่เกี่ยวข้อง Regulation of Architect Council of Thailand
1	ข้อกำหนดต่าง ๆ สำหรับการลงทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน (AA) Requirements for Registration as an ASEAN Architect (AA)	ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ พ.ศ. 2564 ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับ การออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต และการออกหลักฐานรับรองการได้รับใบอนุญาต (ฉบับที่ 2-6) Regulation of Architect Council of Thailand on the Criteria for Practitioners of Controlled Architectural Professions at Each Level (No. 2), B.E. 2565 (2022) Regulation of Architect Council of Thailand on the Criteria for Practitioners of Controlled Architectural Professions at Each Level, B.E. 2564 (2021) Regulation of Architect Council of Thailand on the Qualifications of Practitioners of Controlled Architectural Professions at Each Level, License Issuance, License Renewal, License Validity Period, Issuance of Replacement Licenses, and Issuance of Certificates of License, (No. 2-6)
2	การจบโปรแกรมสถาปัตยกรรมที่ยอมรับได้หรือเชื่อถือได้ Completion of an accredited or recognized architectural program	ข้อบังคับสภาสถาปนิก ว่าด้วยการรับรองปริญญา อนุปริญญา และประกาศนียบัตรในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2545 Regulation of Architect Council of Thailand on the Accreditation of Degrees, Diplomas, and Certificates for the Practice of the Controlled Architectural Profession, B.E. 2545 (2002)

ลำดับ Item	Assessment for ASEAN Architect	ข้อบังคับสภาสถาปนิกที่เกี่ยวข้อง Regulation of Architect Council of Thailand
3	ได้ผ่านการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมอย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 (สิบ) ปีหลังจบการศึกษาซึ่งในจำนวนนั้นอย่างน้อย 5 (ห้า) ปี ต้องเกิดขึ้นหลังจากการได้รับใบอนุญาต/การจดทะเบียน Continuing practice of architecture for a minimum of 10 years after graduation, of which at least 5 years must be subsequent to being licensed/registered	ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับการออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาตและการออกหลักฐานรับรองการได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2552 Regulation of Architect Council of Thailand on the Qualifications of Practitioners of the Controlled Architectural Profession at Each Level, Issuance of Licenses, Renewal of Licenses, License Validity Period, Issuance of Replacement Licenses, and Issuance of Certificates of License, B.E. 2552 (2009)
4	ใช้เวลาอย่างน้อยสอง (2) ปี ในงานที่รับผิดชอบของงานทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญ Spent a minimum of two years in a position of responsibility in significant architectural projects	ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมแต่ละระดับการออกใบอนุญาต การต่อใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาตและการออกหลักฐานรับรองการได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2552 Regulation of Architect Council of Thailand on the Qualifications of Practitioners of the Controlled Architectural Profession at Each Level, Issuance of Licenses, Renewal of Licenses, License Validity Period, Issuance of Replacement Licenses, and Issuance of Certificates of License, B.E. 2552 (2009)
5	การดำเนินการของการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง Undertaking of Continuing Professional Development (CPD)	ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการยกเลิกข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่เป็นบุคคลธรรมดา พ.ศ.2554 Regulation of Architect Council of Thailand on the Repeal of the Regulation of Architect Council of Thailand on the Continuing Professional Development of Natural Persons Practicing the Controlled Architectural Profession, B.E. 2554 (2011)
6	การปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพและจริยธรรม Compliance with professional and ethical standards	ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ พ.ศ. 2564 ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2558 Regulation of Architect Council of Thailand on Misconduct in Violation of Professional Ethics that Causes Disrepute to the Honor and Dignity of the Profession, B.E. 2564 (2021) Regulation of Architect Council of Thailand on the Code of Ethics of the Architectural Profession, B.E. 2558 (2015)

จากตารางข้างต้นซึ่งเป็นการเทียบเคียงและศึกษาหมวดต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน เมื่อมีการจัดทำเอกสารเรื่องการเตรียมการยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านบริการสถาปัตยกรรมหรือที่เราเรียกว่า Assessment for ASEAN Architect จะพบว่าในแง่ของกฎหมายวิชาชีพนั้นได้แก่ข้อบังคับสภา

สถาปนิกซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติสถาปนิกได้มีการจัดเตรียมในแง่ของมาตรการเชิงรับซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่สถาปนิกไทยในการที่จะพิจารณาคุณสมบัติให้เป็นสถาปนิกอาเซียนตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ แล้วอย่างเพียงพอที่จะตอบโจทย์การเป็นสถาปนิกอาเซียนตามเอกสารของการประเมินฯ ที่ผ่านการพิจารณาจากสภาสถาปนิกแห่งอาเซียน

ซึ่งในปัจจุบันจากการประชุมสภาสถาปนิกของอาเซียนสถาปนิกไทย ได้จดทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียนแล้วจำนวน 29 ราย ดังนั้นในแง่ของการเตรียมความพร้อมของผู้ที่ประสงค์จะเป็นสถาปนิกอาเซียนจะเห็นได้ว่าสภาสถาปนิกได้ออกข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ก่อนข้างจะครอบคลุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

ในกรณีของการประกอบธุรกิจด้านสถาปัตยกรรม ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการประกอบธุรกิจในรูปนิติบุคคล หมายความว่า นิติบุคคลต่างด้าวสามารถประกอบธุรกิจชนิดนี้ได้ในประเทศไทย หากเข้าเกณฑ์ตามมาตรา 10 หมายความว่า การประกอบธุรกิจด้านสถาปัตยกรรมถือว่าการประกอบธุรกิจที่ต้องห้าม ตามบัญชี 3 คนต่างด้าวไม่มีสิทธิทำธุรกิจประเภทนี้ เว้นแต่ได้รับความยินยอม หรืออนุญาตจากอธิบดี โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้

ตามมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว (Foreign Business Act, B.E. 2542, 1999) นี้อนุญาตให้คนต่างด้าวสามารถทำธุรกิจที่ต้องห้ามตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้หากมีข้อตกลงระหว่างประเทศระบุไว้ ก็ให้ยกเว้นตามมาตรา 5, 8, 15, 17, 18 นั้นหมายความว่าหากการกำหนดการเปิดเสรีด้านธุรกิจสถาปัตยกรรมก็สามารถจะกระทำได้โดยมีกฎหมายภายในรองรับ แต่ถึงกระนั้นทุนขั้นต่ำที่คนต่างด้าวต้องเริ่มต้นประกอบธุรกิจในประเทศไทย ก็ต้องมีไม่น้อยกว่ากฎกระทรวงกำหนดในมาตรา 14 ซึ่งสภาสถาปนิกมีข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2548 ที่ได้กำหนดคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม อยู่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้นนิติบุคคลต่างด้าวถ้าประสงค์จะขอรับใบอนุญาตสำหรับนิติบุคคลก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขตามที่ข้อบังคับระบุไว้ ดังนั้นหากนิติบุคคลต่างด้าวประสงค์เข้ามาประกอบธุรกิจด้านสถาปัตยกรรม ก็ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวซึ่งมีข้อยกเว้นที่ปรากฏตาม มาตรา 10 กล่าวคือ ธุรกิจที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำ คนต่างด้าวอาจทำธุรกิจประเภทนั้น ๆ ได้ หากเป็นไปตามข้อตกลงที่รัฐบาลไทยเข้าผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ และนำมาพิจารณาตามพระราชบัญญัติสถาปนิกเช่นเดียวกัน ดังนั้นในแง่การเตรียมความพร้อมของกฎหมายลูกบท (ตามรูปแบบการคำเจรจา Mode 3) ก็ค่อนข้างมีการเตรียมความพร้อมเช่นกันและมีข้อกำหนดชัดเจนสามารถตรวจสอบได้

3) ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 (Foreign's Working Management Emergency Decree, (No.2) B.E. 2561, 2018) ได้ระบุไว้ในข้อ (3) ว่า “ข้อ 3 กำหนดให้งานตามที่ระบุไว้ในบัญชีสองท้ายประกาศนี้ เป็นงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำในทุกท้องที่ในราชอาณาจักร โดยมีเงื่อนไขให้คนต่างด้าวทำงานได้ตามข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีที่ประเทศไทยมีความผูกพันภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย”

ซึ่งบัญชีสอง งานที่ห้ามคนต่างด้าวทำโดยมีเงื่อนไขให้คนต่างด้าวทำงานได้ตามข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือพันธกรณีที่ประเทศไทยมีความผูกพันภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย

(1) งานควบคุม ตรวจสอบ ปฏิบัติงาน หรือให้บริการทางบัญชียกเว้นงานดังต่อไปนี้

(ก) งานตรวจสอบภายในเป็นครั้งคราว

(ข) งานตามข้อตกลงระหว่างประเทศหรือพันธกรณีที่ประเทศไทยมีความผูกพัน โดยที่สภาวิชาชีพเป็นผู้ให้การรับรองคุณสมบัติ

(2) งานในวิชาชีพวิศวกรรม สาขาวิศวกรรมโยธาที่เกี่ยวกับงานให้คำปรึกษา งานวางโครงการ งานออกแบบและคำนวณ งานควบคุมการก่อสร้าง หรือการผลิต งานพิจารณาตรวจสอบ งานอำนวยความสะดวก จัดระบบ วิจัย ทดสอบ ยกเว้นเป็นผู้

ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตามข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพของอาเซียน (MRA) รวมทั้งข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นที่เกี่ยวกับการให้บริการวิศวกรรมข้ามแดน หรือผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธิตามกฎหมายว่าด้วยวิศวกร

(3) งานในวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาโครงการ งานออกแบบ งานบริหาร และอำนวยความสะดวกสร้างงานตรวจสอบ หรืองานให้คำปรึกษา ยกเว้นเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพของอาเซียนด้านบริการสถาปัตยกรรม (MRA) รวมทั้งข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นที่เกี่ยวกับการให้บริการสถาปนิกข้ามแดนจากสภาสถาปนิก หรือผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยสถาปนิก

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ จะพบว่ากรอบการเจรจาการค้าบริการมีรูปแบบในการเข้ามาให้บริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่สามารถเข้ามาทำงานนอกเหนือจากการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาในรูปแบบที่ 4 เท่านั้น ทั้งนี้ในกรณีของข้อตกลงยอมรับร่วมกันเป็นข้อตกลงที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่สถาปนิกในการเคลื่อนย้ายบุคคลระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งเมื่อมีการเทียบคุณสมบัติที่เท่ากันระหว่างสถาปนิกอาเซียนแล้ว สถาปนิกที่ผ่านคุณสมบัติเหล่านั้นก็ยังคงต้องเข้ามาทำงานภายใต้กฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิกเช่นเดิม เพราะประเทศสมาชิกยังคงดำรงไว้ซึ่งสิทธิในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงภายในประเทศของตน ซึ่งข้อแตกต่างที่มีคุณค่ากว่าการเข้ามาทำงานผ่านรูปแบบการบริการข้ามพรมแดน (รูปแบบที่ 1) หรือ รูปแบบที่ผู้รับบริการเข้ามาใช้บริการเอง (รูปแบบที่ 2) โดยไม่ผ่านช่องทางของข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ทำให้สถาปนิกผู้นั้นไม่สามารถระบุว่าเป็นสถาปนิกผู้ออกแบบหรือมีส่วนร่วมในการออกแบบโครงการนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

4. วิธีการวิจัย เครื่องมือวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย

4.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดของการค้าบริการด้านวิชาชีพสถาปัตยกรรมภายใต้กรอบความตกลงอาเซียนนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Figure 1 Conceptual Framework

4.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลเชิงลึกเพื่อระบุช่องว่างทางกฎระเบียบที่อาจส่งผลกระทบต่อกรนำ ASEAN MRA on Architectural Services มาปฏิบัติในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้:

1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- กฎหมายระหว่างประเทศและภูมิภาค อาทิ ศึกษาข้อตกลง ASEAN MRA on Architectural Services โดยละเอียด, รวมถึงกรอบความตกลงการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Trade in Services: AFAS) และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ของอาเซียน

- กฎหมายภายในประเทศ อาทิ พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. (ฉบับที่ 2) 2566 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ข้อบังคับและประกาศที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสถาปนิกที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกต่างชาติ เอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารสำหรับการพิจารณาเบื้องต้นร่างพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. ... ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพสถาปัตยกรรมไทยและผลกระทบจาก MRA.

2) ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews): สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key Stakeholders) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับช่องว่างทางกฎระเบียบและผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายดังนี้:

- ตัวแทนจากสภาสถาปนิก
- ตัวแทนจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์
- ตัวแทนจากสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาวิศวกร และสภาวิชาชีพบัญชี โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาร (Thematic Analysis) เพื่อระบุประเด็นสำคัญ รูปแบบ และช่องว่างทางกฎระเบียบที่เกิดขึ้นจากการตีความกฎหมายและข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์

3) ขั้นตอนที่ 3 ประชุมร่วมในคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ได้เข้าประชุมร่วมกับคณะทำงานพิจารณาและกลั่นกรอง กฎหมายลำดับรองเพื่้ออกตามความในพระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ของสภาสถาปนิก โดยประกอบด้วยผู้เข้าร่วมประชุม 11 คน แบ่งเป็น กลุ่มสภาสถาปนิกในฐานะหน่วยงานผู้กำกับดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรม และเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายของสภาสถาปนิก เพื่อดำเนินการจัดเตรียมการออกกฎหมายฉบับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากพระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ประกาศใช้

4) ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสรุปผลงานวิจัยการเตรียมแนวทางการจัดทำกฎหมายเพื่อรองรับข้อตกลงยอมรับร่วมกันด้านการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมของอาเซียน และทำการเผยแพร่งานวิจัยตลอดจนจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โดยสามารถสรุปวิธีการและขั้นตอนการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับระเบียบวิธีวิจัย

Table 2 Show the consistency of project objectives with research methodology

วัตถุประสงค์ของโครงการ Project Objectives	ระเบียบวิธีวิจัย Research Methodology
1. เพื่อศึกษากฎหมายของพระราชบัญญัติสถาปนิกและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม 1. to study the laws under the Architect Act and other related laws concerning the liberalization of trade in architectural professional services	ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกและเฉพาะเจาะจง (In-depth Interview, Purposive Sample) กับผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาของข้อตกลงยอมรับร่วมกันในคุณสมบัติของนักวิชาชีพในกรอบความตกลงอาเซียน เพื่อทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ของโครงการ Project Objectives	ระเบียบวิธีวิจัย Research Methodology
	Step 1: Documentary Research /Content Analysis Step 2: In-depth and targeted interviews will be conducted with representatives of relevant agencies involved in the contents of the Mutual Recognition Arrangement (MRA) on professional qualifications under the ASEAN Framework Agreement, in order to analyze and synthesize the information obtained from the interviews
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายอนุบัญญัติตามข้อตกลงด้านการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมต่อองค์กรวิชาชีพ และสถาบันการศึกษา ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบวิชาชีพของสถาปนิกอาเซียน 2. to propose recommendations for the development of subordinate legislation in accordance with agreements on trade in architectural professional services, for submission to professional organizations and educational institutions to prepare for the practice of ASEAN Architects	ขั้นตอนที่ 3 นำเข้าหารือในคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการดำเนินการวิจัย Step 3: Present the findings for discussion with relevant working groups Step 4: Summarize the research outcomes

5. ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเอกสารทั้งส่วนที่เป็นเอกสารพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงยอมรับร่วมฯ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการเจรจาจัดทำข้อตกลงฯ และการประชุมร่วมกับคณะทำงานจัดทำข้อกำหนดรับรองของสภาสถาปนิก สามารถสรุปผลการวิจัยในประเด็นดังนี้

5.1 ภาพรวมของการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมฯ

ข้อตกลงยอมรับร่วม หรือ Mutual Recognition Arrangements: MRAs เป็นข้อตกลงที่เป็นการกำหนดเงื่อนไขของการยอมรับร่วมกันระหว่างคู่ภาคี โดยหน่วยงานด้านมาตรฐานหรือองค์กรด้านวิชาชีพของประเทศคู่ภาคีจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขของการยอมรับร่วมกันในกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละประเทศมีกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วการจัดทำ MRAs จะมีลักษณะเป็นการยอมรับร่วมกันในกฎระเบียบด้านเทคนิค มาตรฐานด้านสุขอนามัย สุขอนามัยพืช มาตรฐานสินค้า และคุณสมบัติด้านวิชาชีพ การศึกษา และประสบการณ์การทำงานของบุคคลธรรมดาที่จะมีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศคู่ภาคี ดังนั้น MRAs จึงเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มาจากการเจรจาตกลงกันระหว่างคู่ภาคี และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสนับสนุน ข้อผูกพันด้านการเข้าสู่ตลาด ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการรับรอง ผลผลิตภัณฑ์ หรือการรับรองคุณสมบัติบุคคลธรรมดาที่จะเคลื่อนย้ายเข้าไปประกอบวิชาชีพในประเทศคู่ภาคี เป็นต้น (Office of the Council of State, 2023)

ซึ่งการดำเนินการภายใต้ MRA ของกลุ่มวิชาชีพที่จะมีการขึ้นทะเบียนในระดับอาเซียนก่อนการดำเนินการ ในการเข้ามาขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ วิชาชีพวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และบัญชี ซึ่งสภาวิชาชีพของแต่ละประเทศสมาชิกจะได้รับมอบอำนาจจากสภาวิชาชีพอาเซียนในการดำเนินการรับขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียน โดยอำนาจในการพิจารณาการขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพจะเป็นขององค์กรด้านวิชาชีพในระดับอาเซียน และเมื่อขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียนแล้ว นักวิชาชีพอาเซียนที่จะเข้าไปประกอบวิชาชีพในประเทศสมาชิกอื่น ต้องดำเนินการตามกฎหมายภายในของประเทศผู้รับ และจะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียนกับหน่วยงานของ

ประเทศที่ตนจะเข้าไปประกอบวิชาชีพอีกครั้งหนึ่ง โดยการเข้าไปประกอบวิชาชีพในลักษณะนี้จะเป็นการทำงาน ร่วมกับนักวิชาชีพท้องถิ่นและต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายภายในประเทศนั้น ๆ ทุกประการ ซึ่งในแง่กลไกระดับประเทศ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมใน MRA จะต้องมีการจัดตั้งกลไก การขึ้นทะเบียนและกลไกการกำกับดูแล เพื่อเป็นการดำเนินการตามพันธกรณีของข้อตกลงยอมรับร่วม MRA

ทั้งนี้กระบวนการเข้ามาทำงานในประเทศผู้รับตาม MRA มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นวิชาชีพที่ต้องขึ้นทะเบียน เป็นนักวิชาชีพอาเซียนก่อนขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศผู้รับ และลักษณะที่สองเป็นวิชาชีพที่สามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศผู้รับได้เลย ในประเทศไทยวิชาชีพที่มีการขึ้นทะเบียนในระดับอาเซียนก่อนการดำเนินการ เพื่อเข้ามาขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายภายใน ได้แก่ วิชาชีพ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และบัญชี โดยกำหนดให้ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน MRA มีการขึ้นทะเบียนหรือมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพที่ยังมีผลในปัจจุบัน เพื่อประกอบวิชาชีพจากหน่วยงานผู้มีอำนาจกำกับดูแลด้านวิชาชีพของประเทศแหล่งกำเนิด (หรือประเทศต้นทาง) สามารถยื่นคำขอเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียน ต่อหน่วยงานผู้มีอำนาจกำกับดูแลด้านวิชาชีพของประเทศแหล่งกำเนิด เพื่อให้คณะกรรมการติดตามตรวจสอบพิจารณาอนุมัติการขึ้นทะเบียนนักวิชาชีพอาเซียน โดยผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียนแล้วจึงจะสามารถยื่นคำขอเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพต่างด้าวกับหน่วยงานผู้มีอำนาจกำกับดูแลด้านวิชาชีพของประเทศผู้รับได้

5.2 แนวทางในการจัดเตรียมกฎหมายอนุบัญญัติ ข้อบังคับ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องการเปิดเสรีด้านวิชาชีพ สถาปัตยกรรม

จากการพิจารณาแนวทางในการจัดเตรียมกฎหมายลูกบท ข้อบังคับ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องการเปิดเสรีด้านวิชาชีพ สถาปัตยกรรมนั้น เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ สภาวิศวกร และสภาวิชาชีพบัญชี เนื่องจากเป็นการดำเนินการตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ในลักษณะเดียวกันคือ เป็นกลุ่มวิชาชีพที่ต้องมีการขึ้นทะเบียนในระดับอาเซียนก่อน โดยสภาวิชาชีพของแต่ละประเทศสมาชิกจะได้รับมอบอำนาจจากสภาวิชาชีพอาเซียนในการดำเนินการรับขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพ ซึ่งและเมื่อขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียนแล้ว นักวิชาชีพอาเซียนที่ต้องการจะเข้าไปประกอบวิชาชีพในประเทศสมาชิกอื่น ต้องดำเนินการตามกฎหมายภายในของประเทศผู้รับ และจะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียนกับหน่วยงานของประเทศที่ตนจะเข้าไปประกอบวิชาชีพอีกครั้งหนึ่ง โดยปัจจุบันวิชาชีพทั้ง 3 นี้ได้มีการรับจดทะเบียนในระดับอาเซียนแล้วดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนการจดทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียน และนักวิชาชีพอาเซียนต่างด้าว ของวิชาชีพสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และบัญชี ณ เดือนมิถุนายน 2024

Table 3 The number of registrations as ASEAN professionals and foreign ASEAN professionals in the professions of Architecture, Engineering and Accounting as of June 2024

วิชาชีพ Profession	จดทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียน Registrations as ASEAN professionals	จดทะเบียนเป็นนักวิชาชีพอาเซียนต่างด้าวยังประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น Foreign ASEAN professionals in the professions
สถาปัตยกรรม (Architecture)	29	-
วิศวกรรม (Engineering)	245	-
บัญชี (Accounting)	698	-

Source: Business Services Sectoral Working Group (BSSWG). (2024, June 5). Report of the Meeting of Business Services Sectoral Working Group (BSSWG) [Unpublished manuscript]

เพื่อให้ดำเนินการจัดทำข้อบังคับ ระเบียบ ตลอดจนประกาศที่ต้องออกภายหลังที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 แล้วนั้นได้มีการเพิ่มเติมนิยามของสถาปนิกต่างชาติให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และให้สามารถใช้กับประเทศที่เป็นภาคีกับประเทศไทย โดยระบุว่า

“สถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมจากประเทศที่สภาสถาปนิกประกาศกำหนด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากสภาสถาปนิกให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

“สถาปนิกขึ้นทะเบียน” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และได้รับการขึ้นทะเบียนจากสภาสถาปนิกให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในประเทศตามแนบท้ายประกาศฉบับนี้ ทั้งนี้ ตามความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี (Architect ACT (No.2) B.E. 2566, 2023)

ดังนั้นสภาสถาปนิกในฐานะที่เป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลด้านวิชาชีพตามที่ระบุไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วมกันของอาเซียนด้านบริการสถาปัตยกรรม และตามที่สภาสถาปนิกมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ประเทศไทยเป็นภาคี จึงได้ออกประกาศเกี่ยวกับ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียน อายุการขึ้นทะเบียน การพักใช้การขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน พ.ศ. ขึ้น เพื่อเป็นการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียน อายุการขึ้นทะเบียน การพักใช้การขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 49/1 แห่งพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 โดยความเห็นชอบของสภานายกพิเศษ จึงได้กำหนดหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการขึ้นทะเบียนกับสถาปนิกต่างชาติไว้ดังนี้

- 1) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน
- 2) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียน
- 3) อายุการขึ้นทะเบียน
- 4) การพักใช้การขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาพบว่าหน้าที่สภาสถาปนิกได้ออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือ ประกาศต่าง ๆ เพื่อให้รองรับกับข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ นั้นสอดคล้องกับสภาวิชาชีพอื่น ได้แก่ สภาวิชาชีพบัญชี สภาวิศวกร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทั้งสองสภาวิชาชีพมีแนวคิดตรงกันว่าในการออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือ ประกาศต่าง ๆ นั้นในประเด็นหลักคือ

- 1) ดำเนินการตามกรอบของพระราชบัญญัติอันเป็นกฎหมายแม่บทในการกำหนดให้สามารถทำหรือไม่สามารถทำอะไรได้
- 2) ดำเนินการตามกรอบที่ข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ระบุไว้

ดังนั้นในปัจจุบันสภาสถาปนิก สภาวิศวกร และสภาวิชาชีพบัญชี จึงได้มีการออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือ ประกาศต่าง ๆ เพื่อรองรับต่อการดำเนินการเนื่องจากการลงนามในข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ดังนี้

- 1) สภาสถาปนิกมีพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติสถาปนิก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 และออก ระเบียบคณะกรรมการสภาสถาปนิก เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนเพื่อการประกอบวิชาชีพ ร่วมกันระหว่างสถาปนิกไทยกับสถาปนิกต่างชาติ พ.ศ. และ ประกาศคณะกรรมการสภาสถาปนิก เรื่อง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียน อายุการขึ้นทะเบียน การพักใช้การขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน พ.ศ. มารองรับการดำเนินการตาม MRA
- 2) สภาวิศวกรมีพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 โดยได้ออกกฎกระทรวงกำหนดการดำเนินการอื่นอันเป็น

วัตถุประสงค์ของสภาวิศวกร พ.ศ. 2560 และข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนวิศวกรวิชาชีพ ต่างด้าวตามข้อตกลงยอมรับร่วมของอาเซียนด้านบริการวิศวกรรม พ.ศ. 2561 และระเบียบคณะกรรมการสภาวิศวกร ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนวิศวกรวิชาชีพอาเซียน (ASEAN Chartered Professional Engineer) พ.ศ. 2557 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2565 มารองรับการดำเนินการตาม MRA

3) สภาวิชาชีพบัญชี มีพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และระเบียบสภาวิชาชีพบัญชีว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนนักวิชาชีพต่างด้าว (Registered Foreign Professional Accountant หรือ RFPA) และการปฏิบัติวิชาชีพร่วมกันระหว่างนักวิชาชีพไทยและนักวิชาชีพต่างด้าวภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมของอาเซียนด้านบริการบัญชี พ.ศ. 2566 มารองรับการดำเนินการตาม MRA

โดยสรุปลักษณะของกรอบโครงสร้างลำดับศักดิ์ของแต่ละสภาวิชาชีพในการออกอนุบัญญัติเพื่อรองรับภายหลังจากการลงนามข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ได้ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างลำดับศักดิ์ของแต่ละสภาวิชาชีพในการออกอนุบัญญัติเพื่อรองรับข้อตกลงยอมรับร่วมกัน

Table 4 Shows the hierarchical structure of each professional council in issuing regulations to support Mutual Recognition Agreements (MRA)

องค์กรวิชาชีพ Profession Organization	โครงสร้างลำดับศักดิ์กฎหมาย Hierarchy of Laws				
	พระราชบัญญัติ Act	กฎกระทรวง Ministerial Regulation	ข้อบังคับ Regulation	ระเบียบ Rule	ประกาศ Announcement
สภาสถาปนิก Architect Council of Thailand	✓		✓		✓
สภาวิศวกร Council of Engineers Thailand	✓	✓	✓	✓	
สภาวิชาชีพบัญชีฯ Thailand Federation of Accounting Professions: TFAC)	✓			✓	

จะพบว่าแนวทางในการออกกฎหมายอนุบัญญัติของแต่ละสภาวิชาชีพมีลักษณะในการพิจารณาและกระบวนการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้สภาสถาปนิกได้มีแนวคิดในการออกเป็นพระราชบัญญัติฉบับเพิ่มเติมและออกระเบียบหรือประกาศที่เกี่ยวข้องโดยใช้กฎหมายแม่บทเป็นตัวหลัก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้แทนสภาสถาปนิก และสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพที่เป็นตัวแทนการประกอบวิชาชีพ เล็งเห็นข้อปัญหาสำคัญที่ไม่ได้อยู่ในร่างของกฎหมาย เพราะการออกกฎหมายฉบับรองหรืออนุบัญญัติต่าง ๆ นั้นมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนคือ

1) ออกกฎหมายภายใต้กฎหมายแม่บทที่มีอยู่และพึงจะออกได้ตามหลักการของกฎหมาย

2) การออกข้อกำหนดใด ๆ นั้นยังต้องอยู่ในภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ที่มีการจัดทําระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก

ทว่าปัญหาที่สำคัญของสภาสถาปนิกและสมาคมวิชาชีพฯ เองไม่มีแนวนโยบายเชิงรุกในการดำเนินการ มีเฉพาะมาตรการเชิงรับเท่านั้น จึงไม่สามารถกำหนดทิศทางการเข้าสู่ตลาดวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้อย่างจริงจัง เป็นเพียงการทำงานวิชาชีพในรูปแบบของภาคเอกชนที่เข้าหาตลาดโดยใช้ศักยภาพของตนเองเท่านั้น จึงเป็นลักษณะของการขาดกลไกเชิงรุกของหน่วยงานที่สะท้อนให้เห็นช่องว่างในการออกนโยบายในการปฏิบัติไปสู่การทำงานร่วมกันภายใต้ข้อตกลงฯ อย่างชัดเจน

ในขณะที่กรณีสภาวิศวกรดำเนินการออกเป็นกฎกระทรวงเพื่อเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เพิ่มเติมโดยเป็นชื่อกฎกระทรวงกำหนดการดำเนินการอื่นอันเป็นวัตถุประสงค์ของสภาวิศวกรและให้มีการออกข้อกำหนดในวัตถุประสงค์เป็นการส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมและวิศวกรรมควบคุมตามข้อตกลงยอมรับรวมของอาเซียนด้านบริการวิศวกรรมรวมทั้งข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นที่เกี่ยวกับการให้บริการวิศวกรรมข้ามแดนและออกเป็นระเบียบหรือประกาศอื่น ๆ ตามมา ซึ่งแนวทางการออกเป็นกฎกระทรวงภายใต้พระราชบัญญัติวิศวกรนั้นจะมีความยุ่งยากน้อยกว่าในการผ่านขั้นของการพิจารณาทางกฎหมาย ซึ่งจะสามารถลดขั้นตอนของระยะเวลาในการผ่านกฎหมายแต่ละฉบับแต่ในแง่ของการนำมาใช้ก็ยังคงอยู่ในกรอบของข้อตกลงยอมรับร่วมกันของวิศวกรอาเซียนเช่นเดียวกัน

สำหรับกรณีของสภาวิชาชีพบัญชี ได้มีการออกระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยอิงพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี โดยให้คณะกรรมการสภาวิชาชีพบัญชีเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาตามระเบียบ ซึ่งในระเบียบเป็นการขยายความหลักของการขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพบัญชีอาเซียนตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงฯ

เมื่อพิจารณาทั้งสามสภาวิชาชีพมีประเด็นและมีกระบวนการในการออกพระราชบัญญัติกฎกระทรวงระเบียบ ตลอดจนประกาศที่แตกต่างกันตามลำดับขั้นของกฎหมาย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการออกระเบียบ ประกาศและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นได้กระทำภายใต้ข้อตกลงยอมรับรวมของอาเซียนของแต่ละสาขาเช่นเดียวกัน ซึ่งแต่ละสภาวิชาชีพไม่สามารถมีอำนาจทำนอกเหนือจากที่มีการตกลงกันได้ อย่างไรก็ตามสิทธิในการออกข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบภายในยังเป็นสิทธิของแต่ละประเทศอาเซียนสามารถออกข้อกำหนดได้และประเทศอื่นต้องยอมรับในการเข้ามาประกอบวิชาชีพพร้อมกัน

6. การอภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 อภิปรายผล

หากพิจารณาตามตัวบทกฎหมายจะเห็นว่าวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้มีการเตรียมการในจัดทำกฎหมายลูกบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำพระราชบัญญัติฉบับใหม่เพื่อปิดช่องโหว่ที่อาจจะยังไม่ครบถ้วนหลังจากการมีการออกประกาศฉบับเดิมไปเมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งได้มีการเพิ่มเติมนิยามที่เกี่ยวข้องกับสถาปนิกต่างด้าวขึ้นทะเบียน และให้อำนาจแก่สภาสถาปนิกในการออกระเบียบ หรือประกาศตามที่ระบุไว้ในนิยาม

“สถาปนิกต่างชาตินั้นขึ้นทะเบียน” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายซึ่งได้รับอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมจากประเทศที่สภาสถาปนิกประกาศกำหนด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากสภาสถาปนิกให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

“สถาปนิกขึ้นทะเบียน” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และได้รับการขึ้นทะเบียนจากสภาสถาปนิกให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในประเทศตามแนบท้ายประกาศฉบับนี้ ทั้งนี้ ตามความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

ซึ่งจากนิยามข้างต้นสภาสถาปนิกสามารถออกประกาศที่เกี่ยวข้องในการขึ้นทะเบียนต่าง ๆ ตามความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี นั้นหมายรวมถึงหากกรณีที่ประเทศไทยไปทำความตกลงกับประเทศอื่นนอกเหนือจากกลุ่มประเทศอาเซียนก็สามารถออกประกาศที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับได้เช่นกัน

ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติวิชาชีพมีข้อกำหนดครอบคลุมและอนุญาตให้สถาปนิกต่างชาติเข้ามาปฏิบัติวิชาชีพพร้อมกับสถาปนิกท้องถิ่นได้แล้วนั้น ก็ต้องกลับมาพิจารณากฎหมายภายในประเทศว่าจากที่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 และประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงแรงงานในการออกกฎหมายอนุบัญญัติที่ทำให้การประกอบวิชาชีพสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบการค้าเสรีในรูปแบบที่ 3 และ 4

อย่างไรก็ตามในข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ผู้แทนของสมาคมวิชาชีพสถาปนิกสยามฯ ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เปิดเผยประสบการณ์ของตนในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้มีข้อคิดเห็นที่เป็นเหตุผลในเชิงของการปฏิบัติวิชาชีพว่า

“เนื่องจากว่าปัจจุบันในการทำงานจริงสถาปนิกต่างชาติสามารถพูดคุยกับสถาปนิกท้องถิ่นในเรื่องของหลักการวิธีการในการทำงานผ่านระบบออนไลน์ได้ เพราะฉะนั้นในเรื่องของขั้นตอนการเข้ามาทำงานอาจจะสร้างความยุ่งยากและเป็นภาระให้แก่สถาปนิกท้องถิ่น โดยปกติแล้วสถาปนิกต่างชาติอาจจะเข้ามาทำงานในช่วงต้นของโครงการ อาทิ concept เท่านั้น ภายหลังจากการดำเนินงานหรือการยื่นขออนุญาตภายในประเทศก็จะให้สถาปนิกท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการกระทำในปัจจุบันนั้นสามารถทำได้ภายใต้กรอบความตกลงของ WTO ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานใน Mode 1 และ Mode 2 ตลอดจนการประสานงานผ่านเจ้าของโครงการ จึงไม่ได้ส่งผลให้การดำเนินงานภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมกันนี้เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร” (N. Sthapitanonda, personal communication, November 9, 2023)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์สภานิติบัญญัติ และสภาวิชาชีพอื่น ๆ ให้ข้อคิดเห็นที่ว่าสภาวิชาชีพต่าง ๆ เป็นเพียงองค์กรที่กำกับดูแลให้เป็นไปตามข้อตกลงยอมรับร่วมกัน ดังนั้นในการออกข้อบังคับต่าง ๆ จึงเป็นการกระทำในแง่ของการเตรียมการในระยะแรกเท่านั้น ซึ่งก็ยังคงเกิดลักษณะปัญหาเดียวกันก็คือไม่สามารถสร้างงานให้เกิดเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกันอดีตนายกลาสนาสถาปนิก พลอากาศตรี มล. ประกิตติ เกษมสันต์ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

“ในแง่ของนโยบายที่ผ่านมาสภาสถาปนิกยังคงทำมาตรการเชิงรับเพราะว่าต้องเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสถาปนิกไทยเท่านั้น ส่วนในการที่เป็นมาตรการเชิงรุกในการออกสู่ตลาดหรือกลุ่มอาเซียนนั้นยังคงเป็นความสามารถ หรือศักยภาพเฉพาะตัวของบุคคลและ/หรือบริษัทต่าง ๆ ที่สามารถพูดคุยกับเจ้าของโครงการซึ่งก็ยังเป็นผลให้การดำเนินงานเชิงรุกในแง่ของนโยบายยังไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร และปัจจุบันเองสถาปนิกไทยเองก็ยังเข้ามาจดทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียนในจำนวนที่ไม่เยอะมากและช่วงที่ผ่านมาก็ยังไม่มีการเพิ่มเติมจำนวนตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา” (P. Kshemasanta, personal communication, November 12, 2023)

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าในแง่การเตรียมความพร้อมของกฎหมายอนุบัญญัติค่อนข้างมีการเตรียมความพร้อมเป็นที่เรียบร้อยขาดแต่การดำเนินงานในขั้นของการปฏิบัติงานจริงเท่านั้นที่จะสามารถมองเห็นได้ว่าจะเรียบเรียงและ/หรือข้อบังคับต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นผลหรือไม่ ซึ่งเมื่อมีการเคลื่อนย้ายบุคคลภายใต้กรอบความตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงสามารถประเมินได้ว่าข้อบังคับระเบียบหรือประกาศต่าง ๆ ที่ออกมานั้นสามารถดำเนินงานหรือต้องการการแก้ไขในประเด็นใด ซึ่งเป็นเรื่องที่สภาสถาปนิกต้องนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่าการเตรียมกฎหมายอนุบัญญัติเพื่อรองรับข้อตกลงยอมรับร่วมได้วิชาชีพสถาปัตยกรรมของอาเซียนในปัจจุบันค่อนข้างมีความครอบคลุมเพียงพอในการขึ้นทะเบียนสถาปนิกทั้งสถาปนิกไทยที่ประสงค์จะเป็นสถาปนิกอาเซียนและสถาปนิกต่างชาติภายในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าการเตรียมข้อตกลงหรือกฎหมายลูกบทนั้นเป็นเพียงมาตรการเชิงรับเท่านั้นสำหรับสำหรับสถาปนิกไทย

ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารพบว่าปัจจุบันมีสถาปนิกในกลุ่มประเทศอาเซียนจะเข้าไปทำงานในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมีเพียงสถาปนิกจากประเทศฟิลิปปินส์ประเทศเดียวเท่านั้นที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติขึ้นทะเบียน ดังตารางสรุปการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติของอาเซียน

ตารางที่ 5 แสดงสถานการณ์ขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างชาติภายในกลุ่มประเทศอาเซียน

Table 5 The status of Registered Foreign Architect (RFA) Registration within ASEAN

		Professional Regulatory Authority (PRA)										
		BN	CA	ID	LA	MY	MM	PH	SG	TH	VN	Total
RFA	BN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	KH	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ID	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	LA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	MY	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	MM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	PH	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	SG	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	TH	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	VN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Total	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1

Source: ASEAN Architect Council (AAC). (2024, June 4). Report of the Forty-Eighth Meeting of the ASEAN Architect Council (48th AAC). [Unpublished manuscript]

ทั้งนี้เหตุผลคือยังไม่สามารถปฏิบัติวิชาชีพร่วมกันได้จริงเพราะแต่ละประเทศก็มีกฎหมายภายในที่เสมือนเป็นข้อจำกัดหรือเป็นอุปสรรคบางประการที่ทำให้สถาปนิกยังไม่สามารถดำเนินการเคลื่อนย้ายบุคคลเข้าไปได้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางดังนี้

1) ส่งเสริมให้เกิดการทำงานภายใต้ข้อตกลงฯ

สภาวิชาชีพหรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในลักษณะของการรวมกลุ่มวิชาชีพ เช่นกลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้าง เพื่อผนวกรวมวิชาชีพทั้งสถาปนิกและวิศวกรเข้าด้วยกัน อาจทำเป็นโครงการนำร่อง เช่น ในการประชุมคณะกรรมการสภาสถาปนิก อาเซียนครั้งที่ 49 ที่ประเทศอินโดนีเซีย (AAC, 2024) เสนอเรื่องการจัดประกวดแบบเป็นโครงการเฉพาะกิจเพื่อให้มีการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงานได้จริงและหากมีการดำเนินการได้จะนำสู่ความเป็นรูปธรรมภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมกันฯ ต่อไป

2) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องโดยใช้กลไกของภาคการศึกษา

เนื่องจากสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ภายใต้ข้อบังคับสภาสถาปนิกว่าด้วยการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องฯ สามารถใช้เป็นหลักในการที่สถาบันการศึกษาหรือผู้ประกอบการเสนอหัวข้อที่จะนำมาจัดอบรม หรือกิจกรรมในการพัฒนาทักษะของผู้ประกอบวิชาชีพ ทั้งเรื่องของขั้นตอนการปฏิบัติวิชาชีพ การพัฒนาทักษะภาษา การเข้าถึงข้อมูลกฎหมายของประเทศอื่น ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังสามารถช่วยในการพัฒนาทักษะให้แก่นักศึกษาตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจในแง่ของการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้และได้มาตรฐานทัดเทียมกับระดับนานาชาติ

3) สร้างความร่วมมือผ่านโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

การร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียนได้ นอกจากนี้ยังสามารถเป็นการสร้างเครือข่ายระดับนานาชาติเพื่อที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดโครงการ

จริงในอนาคตโดยมีสถาปนิกที่เลี้ยงในบริษัทต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน

4) ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกเข้าใจถึงประโยชน์ของการเป็นสถาปนิกอาเซียน

สภาวิชาชีพในฐานะองค์กรกำกับดูแลควรเป็นองค์กรที่เร่งประชาสัมพันธ์และให้สมาชิกทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นที่รู้จักผ่านผลงานโครงการทั้งรูปแบบบุคคล และนิติบุคคล หรือการสร้างรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้โครงการต่าง ๆ เกิดเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5) ส่งเสริมผู้ประกอบการผ่านสมาคมวิชาชีพและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สมาคมวิชาชีพ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาทิ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สามารถส่งเสริมกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพและผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้สามารถเข้าถึงตลาดการค้าและช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน เช่น การนำเสนอผลงานผ่านกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง การนำผลการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเรื่องแนวทางการปฏิบัติวิชาชีพระหว่างประเทศตลอดจนข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติวิชาชีพ นำมาจัดการสัมมนาให้ความรู้แก่สถาปนิกไทยในการเข้าประกอบวิชาชีพยังประเทศต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสร้างความเข้าใจอย่างครบวงจรในระบบอุตสาหกรรมก่อสร้างของกลุ่มประเทศอาเซียน

6) พิจารณาออกขั้นตอนแนวปฏิบัติที่เป็นช่องว่างเชิงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีของช่องว่างของกฎระเบียบยังคงพบขั้นตอนที่ยังไม่สอดคล้อง หรือยังไม่มีความชัดเจนในระดับของการปฏิบัติการโดยเฉพาะเรื่องการขอรับใบอนุญาตของสถาปนิกต่างชาติ พบว่าในขั้นตอนของสถาปนิกต่างชาติอาเซียนที่ประสงค์จะมาปฏิบัติวิชาชีพในประเทศไทยต้องดำเนินการขอใบอนุญาตที่สภาวิชาชีพก่อนหรือต้องไปยื่นขอที่กระทรวงแรงงานก่อน จึงควรต้องมีการหารือร่วมกันทั้ง 2 ฝ่ายและดำเนินการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติที่มีความชัดเจนเพื่อประโยชน์ต่อผู้ที่ประสงค์จะมาปฏิบัติวิชาชีพในประเทศไทยตลอดจนเจ้าหน้าที่ของฝ่ายไทยเองในการชี้แจงเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการตอบคำถามต่าง ๆ ต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ได้มอบทุนในการศึกษาวิจัยในหัวข้อการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของกฎหมายลูกบทที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

Architect ACT B.E.2543 (2000).

Architect ACT (No.2) B.E. (2023).

ASEAN MUTUAL RECOGNITION ARRANGEMENT ON ARCHITECTURAL SERVICES. (2007)

<https://investasean.asean.org/files/upload/MRA%20Architecture.pdf>

ASEAN Architect Council (AAC). (2024, June 4). *Report of the Forty-Eighth Meeting of the ASEAN Architect Council (48th AAC)*. [Unpublished manuscript]

ASEAN Architect Council (AAC). (2024, October 21). *Report of the Forty-Ninth Meeting of the ASEAN Architect Council (49th AAC)*. [Unpublished manuscript]

Bureau of Legal Affairs, Secretariat of the Senate. (2021). *Documents for preliminary consideration: draft of Architect ACT B.E. Secretariat of the Senate*. [Unpublished manuscript] (in Thai)

- Business Services Sectoral Working Group (BSSWG). (2024, June 5). *Report of the Meeting of Business Services Sectoral Working Group (BSSWG)* [Unpublished manuscript]
- Department of Trade Negotiation. (2020). <http://www.dtn.go.th> (in Thai)
- Foreign Business Act, B.E. 2542 (1999). Foreign's Working Management Emergency Decree, (No.2) B.E. 2561(2018).
- Fukunaga, Y. (2015). *Assessing the Progress of ASEAN MRAs on Professional Services*. Economic Research Institute for ASEAN and East Asia. <https://www.eria.org/ERIA-DP-2015-21.pdf>
- Jitrojanaruk, A., Suebsiri, P., Janjamsai, & M., Buranasing, B. (2019). *The Development of Architectural Education from the ASEAN Framework Agreement on Trade in Services under the ASEAN community*. Thailand Science Research and Innovation. (in Thai)
- Jitrojanaruk, A., Suebsiri, P., Janjamsai, & M., Buranasing, B. (2021). *An Analysis of Problems and Guideline on Becoming ASEAN Architect*. Phanakorn Rajabhat University. (in Thai)
- Office of the Council of State. Mutual Recognition Arrangements. (2023). <https://lawforasean.ocs.go.th/File/files/1524772028.5df38c3a1391fcfe6806ab10e32ca25f.pdf> (in Thai)
- Research Centre for Law and Development, Faculty of Law, Chulalongkorn University. (2009). *The Study of the impact of Becoming architectural profession on trade in services*. Architect Council of Thailand. (in Thai)
- Thailand Monitoring Committee. (2007). *Assessment for ASEAN Architect*. Architect Council of Thailand.
- Thailand Development Research Institute. (2022). *Creative industries development report: Architecture*. <https://tdri.or.th/2024/03/wb208/> (in Thai).
- Vadhanasindhu, P. (2009). *Architectural Profession on Trade in Services*. Architect Council of Thailand. (in Thai)